

1927-10-10

028.1

Magyar művészettörténeti irodalom

A művészeti irodalomban is úgy van az, mint a könyvpiac egyéb területein nálunk: csak a nagyon drága és szemfényvesztő könyveknek van keletjük. Igazi érdeklődés híján ez olyan kezekbe kerül, melyeknek a könyv talán ajándéktárgy, díszmű, butordarab, amelyet tisztelnek, becsülnek, de csak vajmi ritkán — olvasnak. szinte örülni kell, hogy ha itt s amott, valamely könyvkereskedés elfelejtett zugában valami olyasvalami kerül nagy-néha elénk, amiben új szempontok, új művészeti összefoglalások nyomulnak elő, vagy legalább egy-egy almanach, évkönyv s más efféle vetődik fel, aminek heterogéntartalmából egy essay műtörténeti megállapításai kíváncsiaknak ki a nagyobb nyilvánosságra. Az alábbiakban egy ilyen könyvsorozatnak anyagából szemeltük ki az érdekességeket.

Divald Kornél: Magyar művészettörténete a kis műtörténeti zsebkönyvek régi hiányát pótolja. Nagyon képzett, sok tudással, még több adattal felfegyverzett archeologus munkája. Végigmegy a népvándorláskori előzményektől a mult század végéig terjedő ezer éven, s amit csak régészeink kikutattak, mind elsorolja. Építészeti stíluskorszakok szerint halad. Legszívesebben persze az író kedvelt felvidéki, csücsives és renaissance-korbeli szárnyas oltárainál időzik. De azért az újabb fejlődésről s a művészet egyéb ágairól sem felejtkezik meg. Igaz, hogy minél jobban közeledik a mi napjainkhoz, annál szűkszavubban jellemez fejtőt, szobrászt és alkotásokat, de elvégre annak is örülnünk kell, hogy a nagybányai festőkről is tudomást vesz. A külföldről behozott »szélsőségek«-ről csak annyit állapít meg, hogy »tehetségesek ezek sorában is vannak«. De a könyvet a Szent István Társulat adta ki ami érthetővé teszi e kijelentést.

Ezekkel a semmiképpen sem rózsás viszonyokkal számolva egy új és érdekes vállalkozásban (»**Henszlmann-lapok**«) a Hekler Antal vezetése alatt álló budapesti egyetemi művészettörténeti szeminárium szinte telegrammstílusú négyoldalas beszámolókkal lép meg bennünket. Minden kis monografia — négy oldal finom krétázott papiroson, tiszta nyomású képekkel: Henszlmann és Pasteiner emlékének akarunk hódolni, mikor a szemináriumban folyó munkáról »gyorsan és mozgékony formában tájékoztatnak«. A magyar és német szöveg tehát csak a szakkörökhöz fordul. Az első füzetben maga a szerkesztő: *Hekler Antal* több Budapesten levő antik szobor ikonográfiai adatait sorolja el, a magángyűjteményekben és a Nemzeti Múzeumban levő portrészobrokat külföldi példákkal hasonlítva össze. A második füzetben *Kaposy János* a XVIII. századi Magyarország e kiváló ismerője a besnyői Grassalkovich-síremlék keletkezését fejtegeti s Dorfmeister Georg Johann 1772-ből való alkotásának tartja. Dr. *Balogh Jolán* egy címeres ereklyetartót ismertet az apuliai Bariból. A XIV. századból való derüs színezésű zománcképekben gazdag ereklyetartó alkamasint Nagy Lajos donációja volt. A negyedik füzet egy gyönyörű pesti műemléknek, az epreskerti kálváriának szerzőjét keresi. *Grimschitz Brunó* pontos egybevetések alapján a bécsi Lucas von Hildebrandt művének tartja e fejtegetésben. »Zárt ritmikájú s egyben könnyed báju, a minőt Hildebrandt nem egyet alkotott nagy kertjeiben és palotáiban«. A füzetek jó betekintést engednek a szeminárium exakt pontosságú, de esztétikailag túljózan munkásságába. Mindenesetre érdeklődéssel várjuk a folytatást.

»**Magyar katolikus almanach**« a neve egy most megindult évkönyvnek, mely tartalma szerint sokkal terjedelmesebb olvasótábort érdemel meg, mint amilyenek készült. Mert a művészet kedvelője és a művészeti gyűjtő is nagy haszonnal forgathatja e könyvet. Egész sereg fejezet és kép van benne, melyeknek adatai és a cikkek

megírásának módja is a művelt amatőr érdeklődésére méltó. Dr. Gerevich Tibor cikéből érdekes dolgokat tudunk meg XI. Pius pápa művészetszeretéről. A szent atya munkatársa volt soká a *Rastegnad'Arte* című művészeti folyóiratnak, az első olasz egyházművészeti kiállítást ő kezdeményezte. Keresztény régészeti intézetet létesített a Vatikánnal kapcsolatban és a papnöveldékben elrendelte a művészettörténet tanítását. Azonkívül részletesen szabályozta a templomok díszítésének módjait. Érdekeségben vetélkedik e cikkel *Pipics* Zoltán dr. tanulmánya a kehelyről. Az ó-keresztény kehelytől a modern iparművészeti termékig minden korszakban nyomon követi formáit. Csak természetes, hogy a magyar kehely történetének fénykorát az érett gotika idejében látja. A sodronyzománcos díszítésmód párosulva a népművészet tiszta színskáláival, lelket öntött a holt technikába. A kettéle színskálából két zónára következett a szerző: a meleg skála Felvidékre s Nyugatmagyarországra, a hidegebb pedig Erdélyre jellemző. Ép oly ügyesek, mint ez, a többi összefoglaló cikkek is a könyvben. *Stöhr* Gézáé a liturgikus öltözetekről, *Szönyi* Ottóé a magyar székesegyházakról, *Artner* Edgáré a római katakombákról. Rövid, tömör, élvezetes ismeretetések valamennyien gyűjtőink számára is becsesek.

A városszeretet, mely az utolsó két évtizedben a pesti polgárság érzésvilágában egyre tágabb teret kapott, erősen kifejleszti a helyi építészeti irodalmat. Omladozó emlékeink, pest-budai házaink, a Pollackok, Hildek, Zitterbarthok több krónikást és méltatót kapnak, mint tatarozót és konzervátort. De a nagy buzgóságban, mely »mértelez«, »felvételez« és »levéltári kutatások« adattömegeit rakétázza elénk, örülni kell, ha valaki egyszerűen, keresetlen szépséggel s mégis hozzáértéssel hozzájárul a kérdéshez. »**Az empire építészet Pesten**« címnek túlszerény, mert *Benedek* Marcellné könyve ennél jóval többet ad: kortörténetet, városalakulást, építőpszichológiát. Talán nem is az ő levéltári s egyéb kutatásai a fontosak e könyvben, hanem a korhistória és az a biztos ítélet, mellyel ennek a stílusnak termését értékeli.

Mindezek a könyvecskék, tanulmányok, vázlatok, ha nagyon becsesek is, egyelőre csak töredékei egy majdan megírandó nagy magyar műtörténeti munkának. Ki fogja ezt megcsinálni? Kinek lesz meg az ideje s kedve a téglák összehordására s kinek lesz meg az alkotó koncepciója a nagy összefoglalásra? Fiataljaink talán maguk is érzik e szintetikus tevékenység kategorikus parancsszavát. Másképp miért nevezné programszerűleg a fiatal írók egy kis csoportja »Szintézis«-nek évről-évre megjelenő évkönyvét? Nagy Sándor valóban kitűnő értékekkel szedi össze benne »a szellemi tudományok köréből való tanulmányokat«. Ezek közt a második kötetben is találunk bennünket érdeklőt. *Genthon* István nagyon jó összefoglalást írt ebben a kötetben a »**Magyar szobrászat útja**«-ról. Stílusanalízisek helyett szélesalapú stílusfejlődési vázlatot fektetett le benne. Az egyes századok szobrászati kifejezőformáiból igyekszik azok szellemtörténeti tartalmát kiolvasni és legmagasabb helyre az egész fejlődésben a kolozsvári testvérek Szent György lovasszobrát (1373) állítja, amelyet »egy új stílus kiindulópontjának« tart, »tekintet nélkül arra, hogy korára valószínűen semminemű hatással nem volt«. A különböző nyugati hatások közt minduntalan visszatérő olasz hatásban látja a legfőbb erőforrást szobrászati és képzőművészeti expanzióknak. Szokatlanul magasra értékeli a középkori ötvösművészetünk kereteiből kilépő szent ereklyetartókat, hermákat, főleg önálló karakterük miatt. Az újabb szobrászatban Izsó Miklósról, a legújabbban pedig Ferenczy Bénire hivatkozik, mint olyan egyéniségekre, akik a kor szellemi áramlatának legegényibb interpretálói. Annak a misztikusan összehangolt egésznek, melyet szellemi alapozottságú műtörténetnek neveznek, csak egy hurját üti meg itt *Genthon* István. De tiszta és nyugodt ítéletével, összefogó erejével talán egyszer az egész instrumentumot megszólaltatja.